

Financirano v okviru programa Evropske komisije 'Državlani, enakost, pravice in vrednote 2021-2027'

PREVENTION

PROTECTION

PROSECUTION

CO-ORDINATED
POLICIES

EU, ISTANBULSKA KONVENCIJA IN BOJ PROTI NASILJU NA PODLAGI SPOLA

*SABRINA WITTMANN, SEKRETARIAT MEHANIZMA ZA SPREMLJANJE
ISTANBULSKE KONVENCIJE, SVET EVROPE*

1

Pregled predstavitve

Trenutno stanje ratifikacij

Evropska unija (EU) in Istanbulska konvencija (IK)

Vsebina in pristopi IK

Kako je sodna praksa Evropskega sodišča za
človekove pravice (ESČP) vplivala na IK in
obratno?

2

Trenutno stanje ratifikacij

Istanbulska konvencija: pobuda Sveta Evrope (SE)

Na voljo za podpis 11. maja 2011 (k njej lahko pristopijo tudi države, ki niso članice SE)

Datum začetka veljavnosti: 1. avgust 2014

Slovenija: ratifikacija 5. februarja 2015

Trenutno stanje ratifikacij: 45 držav SE in EU je podpisalo IK, 37 držav jo je ratificiralo (nazadnje: Ukrajina in Združeno kraljestvo)

EU jo bo predvidoma ratificirala junija 2023

Turčija je izstopila z začetkom veljavnosti 1. julija 2021

3

Spremljanje izvajanja IK

Skupina GREVIO („Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti nasilju nad ženskami“)

15 strokovnjakov iz držav pogodbenic (slovenski član: Ivo Holc, od leta 2019)

Postopek ocenjevanja: države pogodbenice poročajo skupini GREVIO; NVO-ji predložijo poročila v senci; ocenjevalni obisk; (izhodiščno) ocenjevalno poročilo

Odbor pogodbenic: priporočila in nadzor izvajanja v državah pogodbenicah

4

Pot do pristopa EU k IK

- IK je podpisalo vseh 27 držav članic (DČ) EU in EU (13. junija 2017); ratificiralo pa jo je 21 DČ EU (manjkajoče države: CZE, SVK, LAT, HUN, BLG, LIT)
- Pomisleki:
  - obseg pristopa EU (Sodišče EU so zaprosili, da poda mnenje); in
  - nasprotovanje nekaterih DČ EU njeni vsebini
- Svetovalno mnenje Sodišča EU C-1/19 (ECLI:EU:C:2021:198, 6. okt 2021: Svetu EU ni treba čakati na „medsebojno soglasje“ držav članic EU, a Sodišče EU je ugotovilo, da je to politično vprašanje.
- Februar 2023: Svet EU je Evropski parlament pozval k odobritvi sprejetja sklepa o sklenitvi konvencije s strani EU.
- Svet EU bo IK predvidoma ratificiral junija 2022 (švedsko predsedstvo)

5

Predlog Evropske komisije za direktivo o boju proti nasilju nad ženskami (NnŽ) in nasilju v družini (ND)

Ker vse DČ EU niso ratificirale IK:
osnutek direktive zahteva, da DČ EU
sprejmejo minimalno raven ukrepov
za boj proti NnŽ in ND

Nabor usklajenih kaznivih dejanj –
npr. opredelitev posilstva na podlagi
privolitve; posilstvo otroka kot
oteževalna okoliščina. Zaradi
pristojnosti EU velja le za ženske in
otroke!

Kriminalizacija kibernetkega nasilja:
deljenje slik in vsebine brez privolitve;
kibernetko zalezovanje

Ukrepi za zaščito in dostop do
sodnega varstva

6

Predlog
Evropske
komisije za
direktivo o
boju proti
nasilju nad
ženskami
(NnŽ) in
nasilju v
družini (ND)

Učinkoviti mehanizmi poročanja o
NnŽ in ND

Smernice za organe kazenskega
pregona za prepoznavanje žrtev in
njihovo obravnavo na način, da se
upoštevata razlika med spoloma

Programi za storilce

Ukrepi za usklajevanje znotraj DČ in
na ravni EU

→ Osnutek direktive je precej
podoben IK

Trenutno: predlog obravnavata Svet
EU in EP

7

Vsebina IK:
opredelitve
(člen 3 IC)

Nasilje nad ženskami: 'nasilna dejanja zaradi spola, ki povzročijo ali bi lahko povzročila fizične, spolne, psihološke ali ekonomske posledice'

Nasilje v družini: 'dejanje fizičnega, spolnega, psihološkega ali ekonomskega nasilja, ki se zgodi v družini ali gospodinjski enoti ali med nekdanjima ali sedanjima zakoncema ali partnerjema'

Nasilje nad ženskami na podlagi spola: nasilje, usmerjeno proti ženskam, ker so ženske, ali nesorazmerno prizadene ženske

Spol: družbeno oblikovane vloge, vedenje, dejavnosti in lastnosti, ki v posamezni družbi veljajo kot primerni za ženske in moške

8

Pristopi IK

Upoštevanje vidika spola

Osredotočenost na žrtve

Čezmejnost

Pristop "4p" (v angleščini)

- Preprečevanje
- Zaščita
- Pregon
- Celovite politike

9

Glavna poglavja Istanbulske konvencije

- **Celovite politike** in zbiranje podatkov (členi 7-11 IC)
- **Preprečevanje** (členi 12-17 IC):
  - "Pogodbenice sprejmejo potrebne ukrepe za spodbujanje sprememb v družbenih in kulturnih vzorcih vedenja žensk in moških z namenom izkoreniniti predsodke, običaje, tradicije in vse druge prakse, ki temeljijo na ideji o manjvrednosti žensk ali na stereotipnih vlogah žensk in moških." (člen 12 § 1)
  - Usposabljanje strokovnjakov
  - Programi za storilce
- **Zaščita** (členi 18-28 IC): zagotoviti na primer zavetišča za ženske, telefonske številke za pomoč, splošne in specializirane podporne storitve, krizne napotitvene centre za žrtve posilstva, podporo za otroke, priče, spodbujati poročanje
- **Pregon** (členi 29-58 IC)

10

Pregon (členi 29-58 IC)

- Za določena kazniva dejanja velja postopek *Ex officio*, tudi če žrtev umakne prijavo ali pritožbo! (člen 55 § 1)
- Obveznost zagotoviti, da so določena kazniva dejanja kazniva po nacionalnem kazenskem pravu (členi 33-39)
  - fizično in psihološko nasilje;
  - zalezovanje;
  - spolno nasilje, vključno s posilstvom;
  - prisilna poroka;
  - pohabljenje ženskih spolovil; prisilna prekinitve nosečnosti in prisilna sterilizacija
- Ne glede na razmerje med žrtvijo in storilcem (člen 43)
- Pravne sankcije (civilne ali kazenske) za spolno nadlegovanje (člen 40)
- T. i. „čast“ se nikoli ne sme šteti kot opravičilo za zločin! (člen 42)

11

Varnost na prvem mestu v postopkih skrbništva (člen 31)

Pri določanju skrbništva in pravice do stikov z otroki se morajo upoštevati primeri nasilja v družini/NnŽ

Izvajanje pravice do stika ali skrbništva ne sme ogroziti pravice in varnosti žrtev in otrok!

Ugotovljeno je bilo, da režimi deljenega skrbništva in stikov omogočajo nadaljevanje zlorabe

Neskladja s členom 8 Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP)!

12

Takojšen odziv organov pregona

- Dolžnost takojšnjega in ustreznega odziva na nasilje, ki ga zajema področje uporabe IK, z ustrežno in takojšnjo zaščito žrtev, vključno s sprejemanjem preventivnih operativnih ukrepov in zbiranjem dokazov (člen 50)
- Ocena in obvladovanje tveganja – ocena tveganja smrtnosti, resnosti razmer in nevarnosti ponavljanja nasilja s strani vseh ustreznih organov (člen 51)
- Nujni omejitveni ukrepi (člen 52)
- Ukrepi prepovedi približevanja ali za zagotovitev varnosti (člen 53)

13

Posebni zaščitni ukrepi med preiskavo in sodnim postopkom

- Zagotoviti, da so dokazi, ki se nanašajo na spolno zgodovino in ravnanje žrtve, dovoljeni samo, kadar je to ustrezno in potrebno (člen 54)
- Preiskava/pregon najhujših kaznivih dejanj nista popolnoma odvisna od prijave, ki jo vloži žrtev (člen 55)
- Zaščita žrtev in prič (členi 56-58):
  - zaščita pred ustrahovanjem in ponovno viktimizacijo;
  - obveščенost o prostosti ali pobegu storilca;
  - seznanitev s splošnim napredkom postopka in pravicami v njem;
  - zaščita zasebnosti;
  - omogočanje zaslišanja;
  - omogočanje pričanja brez navzočnosti storilca;
  - zagotavljanje brezplačne pravne pomoči;
  - zagotavljanje ustreznega zastaralnega roka

14

Kako je Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) s svojo sodno prakso oblikovalo vsebino IK

M.C. proti Bolgariji, št. 39272/98, ESČP 2003 XII: kaj je privolitev?

- Člen 36 IK (opredelitev posilstva in spolnega nasilja): „Privolitev mora biti dana prostovoljno kot izraz svobodne volje osebe, ocenjene v okviru danih okoliščin.“

Kontrová proti Slovaški, št. 7510/04, 31. maj 2007: nasilne grožnje s puško

- Člen 51 IK: pogodbenice pri sprejemanju zaščitnih ukrepov ustrezno upoštevajo dejstvo, da ima storilec nasilnega dejanja strelno orožje ali dostop do njega

15

Kako je Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) s svojo sodno prakso oblikovalo vsebino IK

Opuz proti Turčiji, št. 33401/02, ESČP 2009: prelomni primer nasilja v družini

- Pozitivna obveznost oblasti v skladu s členoma 2 in 3 Evropske konvencije o človekovih pravicah, da sprejmejo preventivne operativne ukrepe za zaščito posameznika, katerega življenje je ogroženo zaradi kaznivih dejanj drugega posameznika (glej *Osman proti Združenemu kraljestvu*, 28. oktober 1998, § 115, poročila 1998-VIII).

Člen 50 IK – oblasti morajo zagotoviti, da se pristojni organi pregona nemudoma in ustrezno odzovejo na vse oblike NnŽ in ND z ustrezno in takojšnjo zaščito žrtev.

Člen 51 IC – obveznost priprave ocene tveganja smrtnosti, resnosti razmer in nevarnosti ponavljanja nasilja

16

Pozitivne
obveznosti v
skladu s
sodno prakso
ESČP

„Upoštevajoč težave pri policijskem nadzoru v sodobnih družbah, **nepredvidljivost človeškega ravnanja** in operativne odločitve, ki jih je treba sprejeti v smislu prednostnih nalog in virov, je treba področje uporabe pozitivne obveznosti razlagati na način, ki oblastem ne nalaga **nemogočega ali nesorazmernega bremena**. Vsako domnevno ogrožanje življenja zato oblasti ne obvezuje, da izpolnijo zahtevo iz konvencije o sprejemanju operativnih ukrepov, s katerimi se prepreči, da se tveganje uresniči. Da bi nastala pozitivna obveznost, je treba dokazati, da so oblasti takrat **vedele ali bi morale vedeti za obstoj dejanske in neposredne nevarnosti za življenje** znanega posameznika zaradi kaznivega dejanja tretje osebe in da v okviru svojih pooblastil niso sprejele ukrepov, ki bi se lahko razumno pričakovali, da bi se temu tveganju izognile. Drugi pomembni vidik je potreba, da se zagotovijo ... jamstva iz členov 5 in 8 konvencije (*Osman proti Združenemu kraljestvu*, § 116).“

17

Prva zadeva pred
velikim senatom
(VS) ESČP o nasilju
v družini:

[*Kurt proti Avstriji*](#),
št. 62903/15,
15. junij 2021

Sina pritožnice je ubil njen mož tri dni po tem, ko ga je prijavila policiji zaradi posilstva in nasilja v družini.

Dejavniki tveganja: predhodna obsodba zaradi nasilja v družini, stopnjevanje nasilja (posilstvo in davljenje), grozil je s smrtjo pritožnici in njenima otrokoma, odvisnost od iger na srečo, v teku postopek razveze

Senat ni ugotovil nobene dejanske in neposredne grožnje – nobene kršitve člena 2 EKČP (pravica do življenja)

Veliki senat je sprejel zahtevo pritožnice za predložitev zadeve (obravnavana je potekala 17. junija 2020 – spletni [prenos](#))

18

*Kurt proti
Avstriji [VS]
- kako je IK
vplivala na
sodno prakso
ESČP*

- Večkratno sklicevanje na Istanbulsko konvencijo, njeno obrazložitevno poročilo, izhodiščno ocenjevalno poročilo GREVIO o Avstriji in posredovanje tretje strani v GREVIO
- Izid: trdna splošna načela, ki jih ni izpodbijal nihče izmed 17 sodnikov (prim. ločena mnenja):
  - Pri obravnavanju primerov nasilja v družini je potrebna posebna skrbnost
  - Obveznost priprave samostojne, proaktivne in celovite ocene tveganja
  - Osmanov test je treba uporabiti v posebnem kontekstu nasilja v družini
  - Če se ugotovi dejanska in neposredna grožnja – kar je treba oceniti v posebnem kontekstu nasilja v družini – nastane obveznost sprejemanja preventivnih operativnih ukrepov (prim. *Osmanov test*)
  - Ukrepi morajo biti ustrezni in sorazmerni
- Uporaba dejstev v zadevi *Kurt*: precej deljena mnenja VS – 10 proti 7, da ni bilo kršitve člena 2

19

*Kako je IK
vplivala na
sodno prakso
ESČP*

V zvezi z državami pogodbenicami IK:

Primeri nasilja v družini:

- *Bălșan proti Romuniji*, št. 49645/09, 23. maj 2017
- *Tershana proti Albaniji*, št. 48756/14, 4. avgust 2020
- *M.S. proti Italiji*, št. 32715/19, 7. julij 2022

Posilstvo/spolno nasilje:

- *Y. proti Sloveniji*, št. 41107/10, 28. maj 2015
- *E.B. proti Romuniji*, št. 49089/10, 19. marec 2019
- *J.L. proti Italiji*, št. 5671/16, 27. maj 2021

20

Kako je IK vplivala na sodno prakso ESČP

V zvezi z državami pogodbenicami IK:

Spolno nadlegovanje:

- *C. proti Romuniji*, št. 47358/20, 30. avgust 2022

Pravica do skrbništva in stikov:

- *I.M. in drugi proti Italiji*, št. 25426/20, 10. november 2022

Prisilna prekinitve nosečnosti/prisilna sterilizacija:

- *G.M. in drugi proti Moldaviji*, št. 44394/15, 22. november 2022

Digitalne oblike NnŽ:

- *Buturuga proti Romuniji*, št. 56867/15, 11. februar 2020

21

Kako je IK vplivala na sodno prakso ESČP

V zvezi z državami, ki niso pogodbenice IK:

- *Volodina proti Rusiji*, št. 41261/17, 9. julij 2019 – nasilje na podlagi spola prepoznano za obliko diskriminacije

Sklicevanje na IK brez uporabe njenih načel v pravni analizi:

- *J.D. in A. proti Združenemu kraljestvu*, št. 32949/17 in 34614/17, 24. oktober 2019
- *Y in drugi proti Bolgariji*, št. 9077/18, 22. marec 2022

Medsebojno dopolnjevanje IK in sodne prakse ESČP!

22

Neskladja
med EKČP in
IK

Člen 5 EKČP – pravica do svobode:
pridrzanje pred sojenjem za (domnevne)
storilce nasilja v družini in NnŽ? (prim. *Kurt
proti Avstriji* [VS])

Člen 6 EKČP – jamstva poštenega sojenja:
pravice žrtev proti pravicam obtožencev?

Člen 8 EKČP – pravica do zasebnega in
družinskega življenja: pravice (domnevnih)
storilcev nasilja v družini/NnŽ, da vidijo
svoje otroke? Pravica otrok, da vidijo
nasilnega starša?

23

Sodna praksa
ESČP v zvezi z
diskriminacijo
na podlagi
spola

*Carvalho Pinto de Sousa Morais proti
Portugalski*, št. 17484/15, 25. julij 2017:

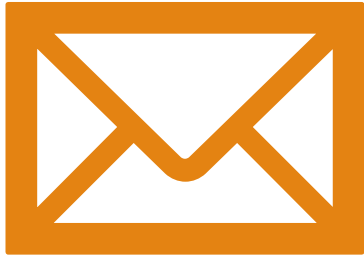
Hude bolečine in izguba občutka v vagini
pritožnice po kirurškem posegu. Portugalsko
vrhovno upravno sodišče je občutno zmanjšalo
denarno odškodnino, ki ji je bila dodeljena
zaradi napake bolnišnice:

“...upoštevaje starost njenih otrok, je
[pritožnica] verjetno morala skrbeti zgolj za
moža; to nas pripelje do sklepa, da ji ni bilo
treba najeti pomočnice za polni delovni čas...”

“...ne gre pozabiti, da je bila pritožnica v času
kirurškega posega stara že 50 let in ima dva
otroka, kar je starost, ko spolni odnosi niso več
tako pomembni kot v mlajših letih, njihov
pomen se s starostjo zmanjša.”

ESČP je ugotovilo kršitev členov 8 in 14

24

Hvala za pozornost!

sabrina.wittmann@coe.int